

Оборотів І. Г.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
кандидат юридичних наук, доцент, завідувач кафедри цивільно-правових дисциплін*

ГРІХ І КАНОНІЧНИЙ ПРОСТУПОК

Сучасна секулярна культура втратила або спотворила розуміння багатьох явищ і категорій релігійної сфери. Так, анафема стала сприйматися як «церковне прокляття», а не як відторгнення від церкви; предстоятель церкви отожднюється із її Головою; а гріх розуміється як канонічний проступок або злочин. Останнє зачіпає сферу церковного права, отже пригортає до себе увагу юристів.

Слід зазначити, що хоча гріх та канонічний проступок і пов'язані один із одним, вони мають різну сутність та досліджуються різними сферами церковної науки. Якщо канонічний проступок – це категорія церковного права, то гріх – поняття богословське, і встановлювати зв'язок між цими категоріями без їхнього аналізу неможливо.

Відомий знавець церковного права Єпископ Никодим (Мілаш) визначав церковний злочин як «порушення будь-яким зовнішнім діянням існуючого церковного закону» і вказував на чотири загальних церковних злочини: відступництво, ересь, розкол та симонію (Никодимъ (Милашъ), єпископъ Далматинскій. Православное церковное право. – СПб., 1897. – С. 508–509). Канонічні покарання за ці злочини призначаються диференційовано і залежать від канонічного статусу порушника (мирянин або клірик), причин вчинення канонічного проступку та каяття у вчиненому. Окремо називаються церковні злочини священнослужителів, за які настає канонічна відповідальність і застосовується канонічне покарання у вигляді виверження з сану.

На відміну від канонічного проступку, гріх не є категорією церковно-деліктного (церковно-кримінального) права. У 102 правилі Шостого Вселенського Собору гріх постає як хвороба, від якої священник повинен вилікувати хворого. Ця хвороба має духовно-душевну сутність і лікується за допомогою душекорисних настанов з боку духовника та каяття з боку грішника.

Гріх розуміється як пошкодження, поранення, що наноситься душі того, хто його вчиняє. Це поранення виникає не через покарання грішника Богом, а як наслідок порушення одвічних богоустановлених законів буття: намагання порушити закони природи тягне за собою тілесну травму, намагання ж порушити закони духовного світу тягне духовну травму. Головною ознакою такої травми є муки совісті, що є нормальною реакцією на вчинений гріх і сигналізують про нього грішникові. Для вилікування цього недугу священником використовуються різні засоби духовного змісту: сповідь, бесіда, наставництво, накладення епитимії та ін.

У тих випадках, коли гріховне діяння має зовнішній прояв, може стати негативним зразком для інших членів церковної спільноти, або ж наносить їм пряму шкоду, воно стає канонічним проступком. Правила Вселенських Соборів та Отців Церкви, а потім – і помісні акти встановлюють канонічні покарання для членів церкви, що вчинили такі порушення. Так, особа що ухиляється до ересі підлягає анафемі; розкольники підлягають виверженню із сану (клірики) або відлученню (миряни).

Деякі гріхи, якщо вони вчиняються духовними особами, розцінюються як проступки в силу того, що ці особа мають бути зразком для мирян, але, навпаки, надають дурний приклад. Наприклад, пияцтво, гра у азартні ігри, перебування у місцях розпусти у разі вчинення їх кліриками тягнуть за собою виверження з сану.

На відміну від гріха, який може бути як вольним, так і невольним і підлягає духовному лікуванню, канонічний проступок володіє усіма ознаками правопорушення, може бути визначений і його склад. Безумовно, кожен канонічний проступок є гріхом, але не далеко кожен гріх є канонічним проступком. Для формального визнання гріху проступком потрібно визнання його таким у каноні і встановлення виду та міри канонічного покарання. Встановлення наявності події та складу канонічного проступку відбувається за встановленою процедурою уповноваженими особами та органами, до яких відносяться єпископ, церковний суд (єпархіальний, загальноцерковний, суд архієрейського або помісного собору). При винесенні рішення про призначення канонічного покарання церковний суд виходить зі ступеню гріховної омани, завданої церкві та її членам шкоди, каяття тощо. При цьому, головною метою канонічного покарання є не кара, відплата за діяння, а намагання знов таки «вилікувати» грішника, а якщо це неможливо, відторгнути його від церковної спільноти задля збереження її цілісності і безпеки.

Сугацька Н. В.

*Миколаївський комплекс Національного університету «Одеська юридична академія»,
доцент кафедри гуманітарних дисциплін, кандидат історичних наук, доцент*

«ПРАВЕДНИКИ НАРОДІВ СВІТУ» НА МИКОЛАЇВЩИНІ

Друга світова війна була надзвичайно багатою на явища – феномени, властиві тій чи іншій державі в різні періоди. Одним з таких явищ був, з одного боку, колабораціонізм, з іншого – діяльність «Праведників народів світу».

Антиєврейський геноцид на окупованих українських землях здійснювався силами німецьких та румунських загарбників при допомозі та підтримці колаборантів із числа місцевого населення, які брали участь в усіх заходах у виявленні, ізоляції, конвоюванні та безпосередньому знищенні євреїв.

Питання про ставлення основної маси українського населення до євреїв у часи окупації є досить неоднозначним. Більшість пересічного українського населення виявляла більшу чи меншу міру нейтральності по відношенню до подій Голокосту.

Але навіть при скрутних умовах окупації серед українців були люди, які ризикували своїм життям та життям близьких, надаючи допомогу і переховуючи євреїв. Багато документів свідчить, що багатьом євреям вдалося врятуватися від акцій масового знищення лише завдяки допомозі місцевого населення. Зрозуміло, що рятівники керувалися тільки власним сумлінням і робили свій вибір свідомо, попри страх смертної кари внаслідок порушення заборон окупаційної влади. Наведемо лише кілька прикладів.

Відомим є такий факт: щодня євреїв, які утримувалися на кладовищі, вносили до криниці на вулиці II-й Інгульській, щоб вони могли набрати води. Там влаштувалися